

Tóm lược giảng giải Pháp Bảo Đàn kinh (Phẩm 9)

ISSN: 2734-9195 09:05 02/08/2025

Vì tính và tướng không hai, gương và bóng không hai, nên tính không đến không đi, chẳng sinh chẳng diệt thì tướng hay bóng cũng không đến không đi, chẳng sinh chẳng diệt, nên gọi là tính tướng như như, gương bóng như như.

Phẩm thứ chín - Phẩm hộ pháp

Đạo do tâm ngộ, do sự sáng tỏ của tâm. Sự sáng tỏ của tâm bao la trùm khắp, đâu có lệ thuộc gì vào tư thế đi đứng nằm ngồi của thân. Nếu Thiền chỉ có khi ngồi thì khi chết làm sao? “Khi sống ngồi chẳng nằm, chết rồi nằm chẳng ngồi, một đồng xương thịt thúì, sao lập nên công phu?”

Tính của tâm không thể giới hạn trong tướng của thân. Cho rằng Như Lai ngồi hay nằm để thành đạo, ấy là hành tà đạo. Tính của tâm là Như Lai thanh tịnh thiền, không từ chỗ nào đến, cũng không có chỗ nào đi, không sinh không diệt. Tính của tâm là Như Lai thanh tịnh tọa, hằng ngồi nơi các pháp không tịch.

Ảnh minh họa thiết kế bởi AI - Tạp chí Nghiên cứu Phật học

Hai phẩm chót này Lục Tổ tóm lại, tổng trì những điều quan trọng ngài đã dạy. Ngài không bác bỏ việc ngồi thiền, bởi ngài cũng có ngồi, như khi gặp Thượng tọa Minh, dấu ngồi thiền còn in trên đá, khi ngồi trên Tảng đá lánh nạn, và khi ngài viên tịch. Ngài chỉ bác bỏ cho rằng Phật giáo chỉ có ngồi thiền như là phương tiện duy nhất. Ngài bác bỏ sự chú trọng vào chỉ việc ngồi, vào tướng ngồi, thay vì chú trọng vào tính của tâm, cái ngồi thiền trong mọi lúc, nghĩa là cái xuyên suốt cả thiền định và sau thiền định. Ngài chú trọng vào cái tâm vốn ngộ, cái tâm “không tu nữa”, “vô học”, “không chứng”, vì vô tướng, vô niệm và vô trụ.

Chính vì điều này ngài đã đưa thiền vào mọi mặt của đời sống, đưa thiền vào mọi hoạt động của Bồ tát hạnh, mở ra một lối sống toàn diện cho cả vùng Đông Á. Tâm phân biệt vọng tưởng ra sự đối đãi rồi đặt tên cho sự đối đãi này: sáng và tối, cùng và không cùng.

Chính từ đây mà sống trong vọng tưởng là có sinh tử đối đãi thật đã sinh ra. Thật ra sinh tử chỉ có trong danh tướng, danh phân biệt và tướng phân biệt. Pháp hay thực tại thì không có tâm phân biệt so sánh, cho nên không có tướng và danh đối đãi nhau. Trong tính, thì không có tướng đối đãi. Thấy và sống được như vậy gọi là giải thoát, giác ngộ. “Pháp không có so sánh, vì không đối đãi nhau”, đó là cái gì, hãy mở mắt nhìn cho rõ. Thấy được Pháp như vậy thì bốn tướng ta, người, chúng sinh, thọ giả chết sạch. Người đời vì không có cái thấy tròn vẹn dung nhiếp nên cứ phân hai, trí huệ soi phá phiền não, sáng soi phá tối... mà không biết tận nguồn gốc thì trí tuệ và phiền não, sáng và tối chỉ là

một vị, một tính.

Phiền não là một vị một tính với Bồ đề giác ngộ. Thấy là thấy cái một vị một tính ấy, và tu là niệm niệm thấy cái một vị, một tính ấy, để rồi tất cả tướng tiêu dung là một vị, một tính. Tất cả tướng là một vị, một tính. Tâm hay tính thì như tấm gương không biên không bờ. Khi thấy gương, niệm niệm là gương thì tất cả các bóng đều là gương, tất cả tướng đều là tâm hay tính, không hai không khác. Cái gương sáng không hai ấy là thật tính không hai. Gương ấy nơi tướng thánh chẳng tăng, nơi tướng phàm chẳng giảm, nơi tướng phiền não chẳng loạn, nơi tướng thiện định mà chẳng lặng, chẳng đến chẳng đi, chẳng sinh chẳng diệt. Ở nơi tướng nào thì cũng chỉ là một tính không hai ấy. Vì tính và tướng không hai, gương và bóng không hai, nên tính không đến không đi, chẳng sinh chẳng diệt thì tướng hay bóng cũng không đến không đi, chẳng sinh chẳng diệt, nên gọi là tính tướng như như, gương bóng như như.

Chẳng sinh chẳng diệt của ngoại đạo là lấy cái diệt để dừng dứt cái sinh, nhìn cái sinh để thấy ra cái đã diệt. Chẳng sinh chẳng diệt như vậy là nằm trong vòng tương đối của duyên sinh, trong đối đãi của tướng. Lục Tổ đứng trong tính mà nói, “vốn tự vô sinh, nay cũng chẳng diệt”. Muốn thấy thực tại của tâm này thì phải vô niệm, chẳng nghĩ suy tất cả thiện ác, bèn tương ưng với tâm thể thanh tịnh vốn vô niệm này. Khi đã quen nhiều với tâm thể thanh tịnh ấy thì mới thấy tất cả các niệm nghĩ suy đều khởi từ tâm thể thanh tịnh nên chúng cũng thanh tịnh. Như ban đầu, phải thấy đại dương giữa hai làn sóng, thấy tâm thể thanh tịnh giữa hai niệm.

Khi đã thấy rõ ràng đại dương thì ngay các sóng cũng là đại dương. Các sóng là điệu dụng của đại dương, đại dương “vốn tự vô sinh, nay cũng chẳng diệt” thì sóng cũng không sinh không diệt, cũng vốn là giải thoát.

Các niệm là điệu dụng của tâm thể thanh tịnh, các niệm chính là tâm thể thanh tịnh, theo nghĩa không sinh không diệt, vốn tự giải thoát.

Còn nữa...

Cư sĩ Phạm Tuấn Minh tóm lược

Tài liệu: Lục tổ Pháp Bảo Đàn kinh - Giảng giải, soạn văn: Dương Đạo, NXB Thiện Tri Thức - 2016